

२४
१२

अथ

१४
१२

ग्रन्थनामः-

शाण्डिल्यसूत्रम् (सम्भाष्यम्)

वर्तमानः-

विषयः-

भक्तिः

Shandilya Sutram

११३७

श्रीगणेशायनमः ॥ १० ॥ दिव्यसूत्रप्रारंभः ॥ अथा
 तोभक्तिः जिज्ञासा ॥ साधनानुरक्तिरीश्वरे ॥
 तत्संस्थस्यामृतस्योपदेशात् ॥ ज्ञानामिति चेन्न
 द्विषतोपि ज्ञानस्य तदसंस्थितेः ॥ तयोपक्षपाच्च
 ॥ द्वेषप्रतिपक्षभावोऽसंशयश्चरति ॥ न किं
 याकृत्यनपेक्षणाज्ञानवत् ॥ अतएव फलानं
 त्यं ॥ तत्त्वतः प्रपत्तिशब्दाच्च न ज्ञानमितरप्रप
 त्तिवत् ॥ इति भाष्ये प्रथमान्तिकं ॥ ॥ सामुख्ये
 तरापेक्षितत्वात् ॥ प्रकरणाच्च ॥ दर्शनफल
 मिति चेन्न तेन अवधानात् ॥ दृष्टत्वाच्च ॥
 अतएव तद्भावाद् बहुवीनां ॥ भक्त्या जानी
 ताति चेन्नाभिलषत्याः साहाय्यात् ॥ प्रागुक्तं
 च ॥ एतेन विकल्पोऽपि प्रलक्षितः ॥ देवभक्ति
 रितरस्मिन्साहचर्यात् ॥ योगस्तु भयार्थम
 पेक्षणा ॥ प्रयाजवत् ॥ गोप्या
 तु समाधिसिद्धिः ॥ हेयारागत्वादिति चे
 न्नोत्तमास्पदत्वात्संगेवत् ॥ तदेव कर्त्तु
 शानियोगिभ्योऽधिक्यशब्दात् ॥ प्रश्न
 निरूपणाभ्यामाधिक्यसिद्धेः ॥ तस्यां त
 त्वेवानवस्थानात् ॥ ब्रह्मकांडे तु भक्तौ त
 स्यानुज्ञानाय सा मान्यात् ॥ इति भाष्ये दि
 शीया ॥ ॥ ॥ सूत्रे प्रथमाध्यायः ॥

२ शोऽदिव्यसूत्रप्रारंभः ॥
 वृत्तिश्रैष्ठ्येन तत् ॥ एवं सिद्धेषु च ॥ इति भाष्ये
 द्वितीयाध्यायस्य प्रथमान्तिकं ॥ ॥ भक्त्या जनो
 पसंहाराद्गोप्यापरायैतद्वेतुत्वात् ॥ रागार्थ
 प्रकीर्तिसाहचर्याच्च तरेषां ॥ अंतर्गतत्वे तु शो
 षास्यरूपास्मादौ च ब्रह्मकांडत्वात् ॥ ताभ्यः
 पावित्र्यमुपक्रमात् ॥ तास्तु प्रधानयोगात् फला
 धिक्क्यमेके ॥ नाम्नेति जैमिनिः संभवत् ॥
 अत्रांगप्रयोगाणां यथाकामं संभवोऽप्युहादि
 वत् ॥ ईश्वरलुप्तेरेकोऽपि बली ॥ अवंधोऽपि न
 स्यमुत्वं ॥ ध्याननियमस्तु दृष्टसौकर्यात् ॥
 तद्धलिः पूजायामेव प्रयुक्तः ॥ पादोदकं तु पा
 द्यत्रव्याप्तेः ॥ स्वयमप्यर्पितं ग्राह्यमविशेषात् ॥
 निमित्तगुणव्यपेक्षणादपराधेषु व्यवस्था ॥ प
 त्रादेर्दानमन्यथा हि वैशिष्ट्यं ॥ स्मृतं लज्जन्यत्वा
 त्परहेतुभावाच्चक्रियाः सुश्रेयस्यः ॥ गौण
 त्रैविध्यमितरेण सुसुखार्थत्वात्साहचर्यं ॥
 बहिरंतस्थमुक्तयो मवेष्टिसंबंधवत् ॥ प्रमा
 दसत्त्वासत्त्वाभ्यां विशेषात् ॥ स्मृतिरित्योः
 कृथादेश्चात्तैर्प्रायश्चित्तभावात् ॥ भूयसा
 मननुष्ठितिरिति चेदाप्रायणमुपसंहारा
 न्महस्त्वपि ॥ लघ्वपि भक्त्यधिकारे महत्स्ये
 पक्रमेपरसर्वहनात् ॥ तस्यानत्वादन्त्येध
 मः खले + शूदे + वाली वत् ॥ आनिद्यो न्य
 धिक्क्रियेतपरंपर्यात्सामान्यात् ॥ अतोऽप्यपि

बुद्धिहेतुप्रवृत्तिराविशुद्धेरवद्यातवत् ॥
 तदंगो नोच ॥ तामैश्वर्यपरं कश्यपः परत्वा
 त् ॥ आत्मैकपदां बादरायणः ॥ उभयपरं शां
 दिव्यः शब्दोपपत्तिभ्यां ॥ वैषम्यादसिद्धि
 तिचेन्नप्रत्यक्षिज्ञानैवशिष्यात् ॥ नचक्लिष्ट
 परस्वादन्तरविशेषात् ॥ ऐश्वर्यंतथेतिव
 न्नस्नाभाव्यात् ॥ अप्रतिषिद्धं परमैश्वर्यं
 तद्भावाच्चनैवमितरेण ॥ सर्वोन्नेते किमिति
 चेन्नैवंबुद्धानंत्यात् ॥ प्रकृतिरंतरात्तादवै
 कार्यंचित्सत्वेनानुवर्तनात् ॥ तत्प्रतिष्ठा
 गृहपीठवत् ॥ मिथोपेक्षणादुभयं ॥ चैत्य
 चित्तोर्नतलीयं ॥ युक्तौचसंपरायात् ॥ शक्ति
 त्वान्मान्तंवेद्यं ॥ तत्परिशुद्धिश्चगम्यालो
 कवल्लिङ्गेश्यः ॥ संमानबहुमानप्रीतिविर
 हेतरविचिकित्सा महिमस्व्याति तदर्थप्राप
 स्थापनतदीयतासर्वतद्भावाप्राप्तिकूल्या
 दीनिचस्मरणेभ्योबाहुल्यात् ॥ द्वेषादय
 स्तुनैवं ॥ तद्वाक्यशेषात्प्रादुर्भावेद्यपिसा
 त्त्यादिव्यं स्वशक्तिमात्रोद्भावात् ॥ मुख्यं
 तस्य हिकारुण्यं ॥ प्राणित्वान्नविश्रुतिषु ॥
 श्रुतराजसेवयोः प्रतिषेधाच्च ॥ वास्तुदेव
 पीतिचेन्नाकारमात्रत्वात् ॥ अत्यक्षिज्ञानाच्च ॥

कृपावानामपि तल्लोके ॥ क्रमैकगत्युपपत्तेस्तु ॥
 उक्तांतिस्मृतिर्विक्यशेषात् ॥ महापातकिनांवा
 तौ ॥ सैकांतभावो गीतार्थप्रत्यक्षिज्ञानात् ॥ परां क
 त्वैवसर्वेषांतथाह्याह ॥ ॥ इतिभाष्येद्वितीयाध्याय
 स्यद्वितीयाहिकं ॥ द्वितीयाध्यायसमाप्तः ॥ ५३ ॥
 भजनीयेनाद्वितीयमिदं कृत्स्नस्य तत्स्वरूपत्वा
 त् ॥ तच्छक्तिर्माया जडसामान्यात् ॥ व्यापकत्वा
 त्वाभ्याप्यानां ॥ नप्राणिबुद्धिभ्यो संभवात् ॥
 निर्मायोच्चावचः श्रुतीश्च निर्मिति पितृवत् ॥
 मिश्रोपदेशान्नेतिचेन्नस्वल्पत्वात् ॥ फलमस्मा
 द्वादरायणोदष्टत्वात् ॥ व्युत्क्रमादव्ययस्तथा
 दष्टं ॥ ॥ इतिभाष्ये तृतीयाध्यायस्यप्रथमाहिकं ॥
 ॥ ॥ तदैक्यनानात्वैकत्वमुपाधितोनवस्तुतः ॥
 पृथगेवचेन्नपरेणासंबंधात्प्रकाशात्मनां ॥
 नविकारपास्तुकरणविकारात् ॥ अनन्य
 भक्त्या तद्वृत्तितयादत्यंतं ॥ आयुश्चिर
 मितरेषांतुहानिरनास्पदत्वात् ॥ संसृति
 मग्नत्वेऽस्यान्नाज्ञानात्कारणासिद्धेः ॥ प
 त्रीयेषां नेत्राणि द्वाहं गिराक्षसेदादुदेवत् ॥
 इतिभाष्ये तृतीयाध्यायस्यद्वितीयाहिकं ॥
 इतिस्मृते तृतीयाध्यायः समाप्तः ॥ ग्रंथस
 माप्तः ॥ सूत्रसंख्या १०० श्रीलक्ष्मणपिपासुस्तु ॥
 शके १७५३ चैत्रव ७ रवौ राशौ समाप्तः